

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ ТА СТРАТЕГІЇ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В УКРАЇНІ ЗАСОБАМИ ХОРТИНГУ

Актуальність. Нинішній етап розвитку суспільства, держави і самого життя в Україні ставить підвищені вимоги до виховання особистості, здатної діяти у змінних соціальних умовах відповідно до загальнолюдських цінностей, уміти досягати успіху в реалізації своїх здібностей і можливостей.

Соціальна потреба у новому типі особистості зумовлює пошуки нових форм, методів і шляхів здійснення виховних впливів, відмінних від прийнятих для традиційної освітньої системи. Це важливо ще й з огляду на поширення деструктивної поведінки у молодіжному середовищі, збільшення „груп ризику“, споживачів психоактивних засобів. Основними причинами негативних проявів у поведінці є, зокрема, психологічний дискомфорт, негативні переживання, загальна втрата духовних орієнтирів, девальвація загальнолюдських цінностей, не сформованість у значної частини дітей і молоді почуття терпимості, толерантності, милосердя, честі, совісті, доброти, що викликає у підлітків, юнаків і дівчат апатію, нудьгу, почуття непотрібності, нерозуміння сенсу життя.

Одним із ефективних шляхів формування сучасної особистості є реалізація завдань превентивного виховання, яке покликане забезпечувати комплексний вплив на фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток особистості, сприяти формуванню здорового способу життя, навичок відповідальної, соціально прийнятної поведінки дітей та молоді, нівелювати або зменшувати вплив на них негативних чинників соціального оточення, формувати позитивне бачення життя.

Мета статті – описати сучасні орієнтири та стратегії виховання дітей і молоді в Україні засобами хортингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національною теорією і практикою вироблено немало змістовних технологій, підходів для забезпечення умов навчання і виховання, об'єктивна сукупність яких створює необхідні й достатні умови для формування превентивного виховного середовища.

На пошуки таких умов орієнтує Закон України „Про загальну середню освіту“, яким визначені, зокрема, такі завдання загальної середньої освіти, що акцентують увагу на вихованні громадянина-патріота своєї Батьківщини з вільними політичними та світоглядними переконаннями, готового до подальшої освіти, трудової діяльності та її захисту.

Ці важливі настанови можуть бути успішно реалізовані у процесі використання давніх українських національних культурних та оздоровчих традицій, однією з яких є „хортинг“ – національний вид спорту України, що походить від назви острова Хортиця. Як відомо, ідея виникнення хортингу як комплексної системи самовдосконалення особистості, заснованої на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов'язана з відродженням давніх народних традицій, що передавалися з покоління до покоління. Система підготовки, виховання характеру, вдосконалення майстерності та успадкування

змагального руху українських козаків лягли в основу хортингу як виду спорту, народженого в сьгоднішній Україні. При цьому дуже важливо, що виховна система містить вимоги етикету хортингу, сувору дисципліну під час проведення занять, психічні, функціональні та вольові аспекти підготовки. Посилена дисципліна та поведінковий етикет учнів є елементами системи формування стійкого до зовнішніх загроз характеру, що допомагає підліткам стати не лише сильними і здатними захистити себе і близьких людей у небезпечній ситуації, а й прищеплює їм прагнення до самовдосконалення, до підтримання міцного здоров'я [1; 2; 3].

Національна дитячо-юнацька виховна та оздоровча система набула популярності серед молоді та загального поширення серед населення країни, й отримала державну підтримку, реформувавшись у національний вид спорту хортинг, заснований в Україні у 2008 році.

Сучасний хортинг – універсальна система змішаного єдиноборства, яка втілила у собі найбільш ефективні та дієві прийоми спортивних і прикладних єдиноборств та бойових мистецтв. Виховна і філософська основа хортингу – здоровий спортивний дух людини та славні традиції козаків Запорозької Січі, виховання сильної і здорової молоді, охоплення оздоровчим рухом усіх верств населення України від маленьких дітей до людей літнього віку, популяризація і підвищення ролі фізичної культури та спорту в їхньому житті, патріотичному вихованні, залучення дітей та юнацтва до здорового способу життя, відвернення їх від шкідливих звичок.

Основна мета хортингу – охоплення оздоровчим рухом усіх верств населення України від маленьких дітей до людей літнього віку, популяризація і підвищення ролі фізичної культури та спорту, патріотичне виховання, залучення дітей та юнацтва до здорового способу життя, відвернення їх від шкідливих звичок, виховання особистості в дусі добропорядності, патріотизму та любові до своєї Батьківщини. Безперечно, стрижнем відродженого виду спорту хортинг є багатовікові традиції, що передавалися з роду в рід, від покоління в покоління, від часів сарматів до Київської Русі, а далі до запорізьких козаків.

Хортинг в Україні став важливою складовою частиною загальнодержавної системи фізичної культури і спорту, патріотичного та духовного виховання молоді, відродження та розвитку національних бойових традицій, зміцнення здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини шляхом залучення її до участі у спортивних змаганнях, оздоровчих таборах, навчально-тренувальних семінарах та інших заходах фізкультурно-оздоровчого характеру. З огляду на це конче потрібно відновити систему профспілкових та профільних оздоровчих таборів, де заняття з хортингу найбільш повно відповідали б інтересам підлітків і потребам суспільства.

Поки що програма занять з хортингу рекомендована в Україні для системи позашкільної освіти, зокрема, для учнів початкового, середнього та старшого шкільного віку, учнів від шести до сімнадцяти років з першого по одинадцятий клас. Заняття (тренування) загальнодоступні для всіх учнів завдяки різноманітності напрямів роботи (фізкультурно-оздоровчі, військово-патріотичні, психологічні, національно-філософські, спортивні, змагальні тощо) та великій кількості легко дозованих спеціальних фізичних і оздоровчих вправ хортингу, якими можна займатися всюди і в будь-якому віці.

Декларацією українського національного виду спорту хортинг визначено такі важливі суспільно-виховні його складові:

1. „Патріотизм“ (девiз: „Хортинг на варті миру і в ім'я миру!“).
2. „Хортинг для здоров'я людей!“ (девiз: „Здоровий спосіб життя – запорука морально-етичного здоров'я суспільства та особистості“).
3. „Професіоналізм“ (девiз: „Професіоналізм і порядність!“ – життєва настанова працюючого колективу організації хортингу).
4. „З вірою в серці“ (девiз: „Нехай наші діти – наша надія і наше натхнення, навчаться у нас любити і вірити в Бога, передадуть наступним поколінням цей єдиний шлях миру і благодійності“).
5. „Сім'я – центр життя людини“ (девiз: „Моральність і чистота стосунків – єдиний шлях для заснування міцної сім'ї, шанобливість до матері та батька, людей, які подарували світ“, – невичерпне джерело моральності та істинного виховання).
6. „Хортинг – шлях до самовдосконалення“ (девiз: „Сила і Честь!“).
7. „Хортинг без кордонів!“ (девiз: „Будемо гідні високого покликання українців!“).

Девiзи хортингу не прості слова. У них чітко визначена філософська сутність і практичне призначення бойового мистецтва. „Знання хортингу – на добрі справи!“, – знають та дотримуються цього правила всі хортингісти. Кожна людина, що займається хортингом, має відчувати себе у доброму і привітному оточенні однодумців, які прагнуть до великої і світлої мети, – вдосконалення своїх фізичних та моральних якостей – сили тіла і духу! [2, с. 16-18].

Едуард Анатолійович Єрмоєнко – людина непересічна, талановита і творча, має три вищі освіти: спеціаліст з фізичного виховання і спорту (кафедра боксу, боротьби і важкої атлетики), економіст і юрист. Він майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України, неодноразовий переможець і призер Чемпіонатів світу і Європи з єдиноборств, учасник війни в Республіці Афганістан, Кавалер ордену Червоної Зірки, медалі „За відвагу“ та ін., член спілки офіцерів України. Логічним продовженням цього славного шляху є його наполеглива праця над кандидатською дисертацією в Інституті проблем виховання Національної Академії педагогічних наук України.

Такий широкий діапазон знань допоміг йому стати не лише засновником національного виду спорту хортинг, а й президентом Всесвітньої Федерації Хортингу. Як президент цієї федерації, як заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, він розвиває ідеї хортингу у міжнародному спортивному товаристві у рамках міжнародної громадської організації фізкультурно-спортивного спрямування та культивує хортинг у світовій кваліфікації змішаних спортивних єдиноборств.

Основною метою федерації є здійснення комплексної програми популяризації хортингу як самостійного виду спорту на міжнародній арені.

Станом на 1 січня 2014 року членами міжнародної громадської організації „Міжнародна Федерація Хортингу“ (zareestrovana в Україні у 2009 році) є 26 країн, зокрема: Україна, Російська Федерація, Грецька Республіка, Грузія, Республіка Куба, Республіка Туркменістан, Литовська Республіка, Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка, Федеративна Республіка

Німеччина, Сполучене Королівство Великобританія, Франція, Словацька Республіка, Угорщина, Бангладеш, Ісламська Республіка Іран, Республіка Білорусь, Італійська Республіка, Республіка Польща, Естонська Республіка, Палестина, Азербайджанська Республіка, Народна Демократична Республіка Алжир, Республіка Туніс, Узбекистан, Республіка Молдова.

Відзначимо країни, в яких найбільш динамічно розвивається цей вид спорту: Україна, Росія, Великобританія, Франція, Іран, Вірменія, Німеччина, Азербайджан.

Хортинг як спорт – важливий чинник миру і дружби між народами. Але найбільша, найвизначніша його роль – у вихованні дітей і молоді, формуванні їхньої відповідальної поведінки, здорового способу життя, фізичного і духовного загартування.

Навчальна програма гурткової (секційної) роботи „Хортинг“ охоплює ледь не всі верства населення країни, зокрема: дітей дошкільного віку (3–6 (7) років (оздоровчий хортинг); оздоровчий хортинг для дітей шкільного віку і студентів; оздоровчий хортинг для дорослих; оздоровчий хортинг для літніх людей; змагання з хортингу для вікових категорій 6–13, 14–15 років та юніорів 16–17 років. Ветеранський хортинг починається з 35 років. Вікові категорії ветеранів: 35–40 років, 40–45 років, старше 45 років [2].

Важливу державну роль виконує військово-патріотична програма і прикладного хортингу, розрахована на учнів від 6 до 17 років.

Оригінальною і повчальною є філософія українського хортингу та його виховна система. Визначення філософських аспектів українського національного виду спорту хортинг ґрунтується на усвідомленні світу та його принципів через самовдосконалення і виховання, творчий пошук та відкриття своїх особистих талантів, тренування духу і тіла не лише для **власної** користі, а головне, щоб стати корисним українському суспільству і державі, людям, задля побудови гармонійного і досконалого Світу.

Хортинг — це спосіб життя, особливий погляд на довколишню дійсність, на першому плані якого – виховання людини духовної, розвиток її багатого внутрішнього світу. Лише через досягнення внутрішньої гармонії людина може направити свою життєву енергію на досягнення поставленої мети.

Задля цього хортингіст передусім вчиться керувати собою, своїми емоціями і бажаннями, намірами і вчинками, нести відповідальність за свої рішення та дії. При цьому його першочергове завдання – це здобуття перемоги над самим собою. Фізична сила не є основною характеристикою хортингіста, як і стан здоров'я не владний над його духовним станом. Він передусім піклується про доцільність застосування сили, а вже потім – про спосіб, у який її застосовувати. Тобто вміння використовувати силу сполучається з прагненням уникати такого її застосування. І це виправдано, адже не можна застосовувати силу заради скоєння зла іншій людині – такі головні приписи моралі покладені в основу „Етичного кодексу хортингу“.

Хортинг налаштовує людину чинити добро. Тож навіть з іще не розкритими талантами хлопець чи дівчина прекрасно можуть поставити себе в колективі хортингістів і завдяки своїй порядності, налаштованості на результат і наполегливості отримати набагато більші спортивні результати, аніж той, який

має обдарування, що обрало хибний шлях, накопичуючи у собі такі негативні якості, як неповага та неввічливість, зверхнє ставлення до молодших або людей похилого віку.

В учня з негативними намірами у хортингу є принциповий вибір: або виправитись, прикладаючи особисті зусилля, або піти. Відчуття добропорядного оточення однодумців у колективі хортингу може позитивно вплинути на будь-якого учня, навіть найважчого, аби він сам захотів відкрити душу для добра. Ось чому заняття з хортингу особливо корисні і потрібні для так званих проблемних учнів, які схильні до негативних проявів у поведінці, мають шкідливі звички тощо. Отже, одне з головних завдань тренування у хортингу – виховання моральних і вольових якостей особистості, які сприятимуть вибору вірного життєвого шляху. „Сила і честь!“ – у цих двох коротких словах віковичного девізу хортингу закладена велика і непереможна формула сучасного самовиховання і загартування характеру та філософія стародавнього вчення наших пращурів, перевіреного часом, яке має служити на користь людям. Хортинг – спорт нашої Батьківщини.

Висновки. Стратегія занять з хортингу може значно удосконалити сучасний навчально-виховний процес у навчальних закладах, надати свіжого імпульсу таким предметам, як „Основи здоров’я“, „Фізична культура“ та „Захист Вітчизни“, збудити пізнавальний, розвивальний інтерес особистості, яка розвивається, особливо у плані формування здорового способу життя.

У зв’язку з цим постає нагальна проблема оновлення підходів до формування здорового способу життя дітей і молоді, створення нової концепції виховання й оздоровлення молоді на основі багатого національного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Витоки і подальший розвиток хортингу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://horting.org.ua/node/40238>.
2. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи „Хортинг“ для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навч. вид. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
3. Офіційний сайт Української Національної Федерації Хортингу. Федерація твоєї Батьківщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.horting.org.ua>

REFERENCES

1. *Vytoky i podalshyi rozvytok khortynhu* [Origins and subsequent development of horting]. Retrieved from <http://horting.org.ua/node/40238>.
2. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama hurtkovoї (seksiynoi) roboty Khortynh dlia uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [The curriculum circle (sectional) of „Horting“ for students of 1–11 grades of secondary schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.
3. *Ofitsiynyi sait Ukrainskoi Hatsionalnoi Federatsii Khortynhu. Federatsiia tvoiei Batkivshchyny* [Official website of the Ukrainian National Federation Horting. Federation is your homeland]. Retrieved from <http://www.horting.org.ua>.